

Russos sorgits del fred del temps

Des dels anys 80 i 90, diverses novel·les s'han recuperat del pou de la censura i l'oblit. Una és 'La quinta esquina', de l'ucraïnès Izraïl Méttter, un retrat de la vida quotidiana de l'URSS dels 60

LA PLAÇA ROJA DE MOSCOU, ESCENARI ESSENCIAL DE LA HISTÒRIA DEL SEGLE XX. GETTY IMAGES

ELS ARXIS LITERARIS DEL KGB

Hi ha una bona quantitat de literatura contemporània russa que no va començar a aparèixer fins a la caiguda del règim soviètic. N'hi havia que va començar a publicar-se fora de la Unió Soviètica ja immediatament després de la caiguda del Mur de Berlín. I després, amb la *perestroïka*, va ser una allau. Les traduccions que se'n van derivar ens van anar arribant, en castellà, però també en català, amb comptagotes, però amb un cert interès i entusiasme (dintre de les possibilitats editorials). Això va possibilitar que a finals dels vuitanta i durant tots els noranta conegués novetats russes amb regularitat. Es tractava de moltes novel·les recuperades del pou fosc de la censura i la persecució, però també d'altres productes estrictament contemporanis, de tota mena.

Recordem l'interessantíssim treball de l'escriptor rus Vitali Xentalinski (1939) titulat *De los archivos literarios del KGB*, publicat per Ana-

ya & Mario Muchnik (1994). Es tracta d'una recopilació de les fitxes dels més de dos mil escriptors detinguts durant l'època soviètica, dels quals en van morir més de mil cinc-cents afusellats, a les presons o perduts pels gulags. El llibre conté les proves de la barbàrie que, tal com va passar amb els nazis, un excés de zel burocràtic havia permès que no fossin destruïdes.

Xentalinski hi demostra que molts dels escriptors empresonats i liquidats van deixar obra inèdita, ja fos perquè quan eren detinguts se'ls confiscava tot el material que tinguessin a casa, ja fos perquè molts d'aquests escriptors van continuar escrivint durant el captiveri, abans de ser brutalment eliminats. La majoria d'aquest material es va recuperar a la caiguda del règim.

I per això van sortir a la llum, com un miracle, tot d'escriptors russos desconeguts, molts dels quals van començar a ser traduïts i coneguts a la mateixa Rússia i al món occidental. Amb el canvi de segle, l'empena inicial va decaure i podria dir-se

que, en els últims deu anys, la presència d'autors russos a casa nostra és gairebé episòdica.

MÉTTTER I EL RACÓ DE LA POR

D'aquí que hàgim de celebrar la publicació per part de Libros del Asteroide de *La quinta esquina*, de l'ucraïnès russòfon Izraïl Méttter (1909-1996). El llibre, escrit als seixanta, no es va publicar –un cop més– a Rússia fins al 1989. És una novel·la delicada i alhora sorneguera, sensible i alhora fatalista. I, sobretot, molt moderna. A partir d'una història d'amor que traspasa el temps, passa per davant dels ulls del lector la vida quotidiana de l'URSS, de la qual el mínim que es pot dir (i tal com tants de testimonis ens recorden) és que l'ideal col·lectivista de seguida va passar a millor vida. Els fragments en què retrata un torturador, en una pàgina i mitja, o explica com fer-s'ho per tenir una raó per viure enmig del terror són dels que queden temps a la memòria. ♦♦